

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

281-48/17

Београд

дел. бр. 25606 датум: 03. 07. 2017.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА МИГРАНТИМА И
ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Прихватном центру у Обреновцу

Београд, јун 2017. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (*у даљем тексту*: НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА УСТАНОВА	Прихватни центар у Обреновцу
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања надлежних органа према мигрантима и тражиоцима азила
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Београдским центром за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	8. јун 2017. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је ненајављена
ТИМ ЗА ПОСЕТЕ	<p>Вођа тима: Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Јелена Јелић, <i>Заштитник грађана/НПМ</i> Марко Младеновић, <i>Заштитник грађана/Одељење за права детета</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i></p> <p>Преводиоци: Милена Роаји, <i>фарси језик</i> Радуан Мансоури, <i>арапски језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници ангажовани у Прихватном центру у Обреновцу су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан приступ просторијама Прихватног центра и ненадзиране разговоре са мигрантима по избору чланова тима.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања мандата и чланова тима НПМ руководству Прихватног центра, тим НПМ је, подељен у неколико група, обавио разговоре са службеницима који су овде ангажовани и мигрантима и обишао просторије за смештај. Напоследку, руководству су изнети главни утисци о посети.

1. УВОД

НПМ је у оквиру праћења поступања према мигрантима и тражиоцима азила први пут посетио Прихватни центар у Обреновцу 03. фебруара 2017. године,⁴ неколико недеља након што је овај Центар примио прву групу миграната. Тада је констатовано да је добро што је Комесаријат за избеглице и миграције (*у даљем тексту*: Комесаријат) предузео активности у циљу измештања миграната из неформалних места окупљања, али и да је више ствари потребно предузети како би се обезбедили сви потребни услови за њихов боравак у овом Центру.

Након претходне посете, Комесаријату су упућене препоруке да у овом Центру обезбеди услове за смештај особа са инвалидитетом, да приликом размештања миграната у спаваонице води рачуна о заштити малолетника и земљама порекла миграната, као и да без одлагања раздваја мигранте за које дође до сазнања да су између њих нарушени односи и да може доћи до сукоба. На основу одговора Комесаријата и чињеница утврђених током ове посете, утврђено је да у Центру не постоје услови за смештај особа са инвалидитетом, да су малолетни мигранти смештени у посебне објекте, у којима се налази и одређени број пунолетних лица, који су тврдили да су им рођаци или пријатељи и да мигранти нису раздвајани по земљама порекла.

Током ове посете је утврђено да је ситуација у погледу организације рада Центра и услова за збрињавање миграната боља, пре свега зато што су оспособљени планирани објекти за смештај, ојачана постојећа инфраструктура и омогућени додатни садржаји и услуге. Међутим, број и структура миграната који се овде налазе, као и застој у даљој адаптацији објеката утичу на још увек незадовољавајуће услове за боравак, пре свега у погледу хигијене и личне безбедности.

У наредном периоду је у плану адаптација тоалета и формирање информатичког кутка и дечијег села и реновирање објеката за смештај који до сада нису у потпуности сређени. Такође, Центар би могао да се прошири на још објеката. За ове активности су обезбеђена финансијска средства, након чега је спроведен тендер и изабран извођач радова. Ипак, према службеним наводима, дошло је до застоја, јер Војска Србије још увек није дала одобрење.

2. СТАЊЕ У ЦЕНТРУ

Тренутни капацитет Центра је за смештај 1585 особа, у 2 веће и 2 мање зграде, што представља значајно увећање у односу на претходну посету када је било места за 750 особа. У њему се на дан посете налазило 1105 миграната (приликом прошле 579), и то 859 самаца и 246 малолетника без пратње (сви су мушкарци), а према земљама порекла: Авганистан 851, Пакистан 199, Сомалија 18, Еритреја 13, Шри Ланка 8, Ирак 4, Непал 4, Египат 2, Индија 2, Иран 1, Алжир 1, Етиопија 1 и Бангладеш 1.

Од претходне посете, новопридошли мигранти су превасходно доведени из неформалних места окупљања. У месецу који је претходио посети, група од 300 миграната је доведена у Центар. Иако је Прихватни центар у Шиду недавно расељен и затворен, нико од миграната који су тамо боравили није овде доведен. Према сазнањима службеника, ти мигранти су већином смештени у Прихватни центар у Принциповцу. Службеници Комесаријата наводе да нико од овде присутних не жели да тражи азил у Србији.

⁴ Извештај о посети Прихватном центру у Обреновцу бр. 281-5/17 од 8. фебруара 2017. год.

У протеклом периоду Комесаријат је радио на размештању миграната порекла из појединих земаља у друге центре и планира се још активности у овом погледу. Превоз аутобусима до тих центара је организовао Комесаријат, а мигранти су се добровољно јављали. Непосредно пре посете НПМ, 51 мигрант из Пакистана је премештен у Прихватни центар у Сомбору, а нико се није пријавио за премештај у Прихватни центар у Кикинди.

У Центру ради око 15 службеника Комесаријата, већином мушкараца. Ноћу, њих 4 дежура и по 1 је задужен за сваки објекат. За разлику од прошле посете, полицијски службеници више не стоје на улазу, већ се налазе унутар Центра и за њихове потребе је намењена једна просторија. Они су ту стално. Комесаријат је ангажовао компанију за

обезбеђење чији радници (по 4 у смени) контролишу уласке у Центар, на главном улазу и на страни Центра која нема ограду.⁵ Према наводима, превасходно се води рачуна да у Центар не уђу они који овде нису смештени. При уласку миграната, прегледају им се ствари ради спречавања уноса алкохола или ствари којима би могли да повредe некога. Иако је приликом претходне посете најављено, у Центру није постављен видео надзор.

Комуникација службеника са мигрантима се обавља претежно на енглеском језику. У Центру раде двојица службеника Комесаријата који говоре арапски језик.

У Центру се догађају физички сукоби међу мигрантима. Долазило је и до озбиљнијих инцидената, током којих су употребљаване шипке и ножеви или су настале теже повреде. О овим догађајима се обавештава полиција, али службеници Комесаријата немају информације о даље предузетим радњама ни евентуалним казним поступцима. Службеник Комесаријата за кога је НПМ приликом посете Прихватном центру у Кикинди добио информацију да је нападнут од стране мигранта⁶ се не налази у овом Центру, како је првобитно била информација, већ у Прихватном центру у Принциповцу.

Мигранти са којима је НПМ обавио разговоре су изразили забринутост за њихову безбедност, јер, према наводима више њих, постоји ризик од насиља међу мигрантима. Нико се није пожалио на физичко насиље од стране службеника Комесаријата, али су изнете примедбе на комуникацију и њихов однос према мигрантима.

Мигранти сада имају идентификационе картице чија је подела почела приликом претходне посете. Поједини мигранти са којима су обављени разговори су истакли да одређени број њих, међу којима су и малолетници, нису добили ове картице, без којих не могу добити храну, па су принуђени да се сналазе. Изласци из Центра се обављају тако што се пријаве службеницима Комесаријата, који им издају пропусницу. Начелно, обавезни су да се до 22 часа врате у Центар, а дневно се издаје до 100 ових пропусница. Било је и оних који су покушали и нису успели да наставе свој пут, па им је омогућено да се поново сместе у Центар. Више не постоји организовани аутобуски превоз за мигранте до центра Београда. Поједини мигранти су током разговора са члановима

⁵ Током претходне посете је најављено постављање ограде на страни Центра која је није имала, међутим, то се није догодило.

⁶ Извештај о посети Прихватном центру у Кикинди бр. 281-44/17 од 6. јуна 2017. год.

тима истакли да због финансијских проблема нису у могућности да плате карту за јавни превоз до Београда.

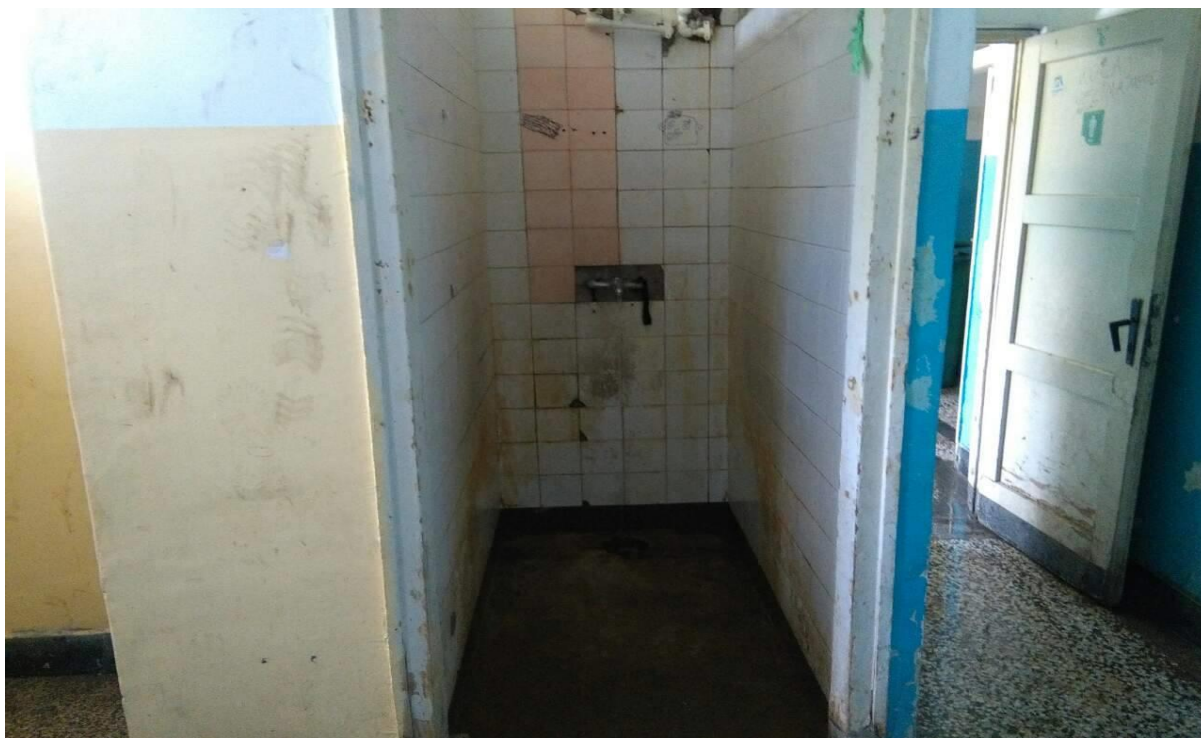
ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће проверити да ли су сви мигранти који се налазе у Прихватном центру у Обреновцу евидентирани и да ли су им издате идентификационе картице.

Од нових садржаја, у Центру је отворена продавница, на чијем прозору је видно истакнут Халал сертификат. Њено радно време је промењено због верског празника, тако да уместо редовног радног времена од 9:00 до 17:00 часова, продавница ради неколико сати у послеподневним часовима (већина оних који обележавају рамазан спава или одмара током дана). Формирана је просторија за дневни боравак, која поседује неколико шаховских табли, импровизовани сто за стони тенис и билијар и у којој се повремено организују филмске пројекције. Овде се налази и чајна кухиња и музички уређаји. Ову просторију мигранти могу користити сваког дана од 17:00 до 23:00 часова. Поред тога, мигрантима нису организоване било какве активности. У Центар још увек није уведен интернет, али је решен проблем са slabим напајањем струје па сада постоји и перионица веша (са машинама за прање и сушење веша) и спроведена је струја у један од објеката за смештај.

Зграда која се није користила током претходне посете је адаптирана у трпезарију. Исхрана је прилагођена верским уверењима миграната. Онима који посте током рамазана кувани оброци се деле увече и уз то добијају по оброк у пакету, како би конзумирали храну када то желе. Поред тога, у једном од објеката за смештај је од једне мање просторије направљен простор за молитве. Мигранти су НПМ исказали незадовољство што им није дозвољено да сами припремају храну, поготову током рамазана.

Хигијена просторија у којима су смештени мигранти је изузетно лоша, на шта су се и мигранти пожалили током разговора. Нарочито су запуштени тоалети у којима је прљавштина видљива и осећа се непријатан мирис. Тоалети постоје у зградама и у дворишту Центра. Они су углавном руинирани, са дотрајалим санитарним уређајима. На одржавању хигијене је ангажовано око 8 особа у смени, које је у послу затекао и тим НПМ. Од миграната се тражи да сами одржавају просторије које користе, међутим, према наводима службеника они не желе да то раде. По потреби им се деле средства за одржавање личне хигијене. Службеници Комесаријата наводе и да Центар располаже са довољним количинама средстава за одржавање хигијене просторија и да се редовно набављају нова непосредно пре потрошње постојећих. Осуђеници из Казнено-поправног завода у Београду Падинској Скели су и даље ангажовани на уређењу објекта. Њих је током посете затекао НПМ.

Са хуманитарним организацијама постоји редовна комуникација око ствари које су неопходне за збрињавање миграната. Непосредно пре посете НПМ Центар је добио гардеробу.

3. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

У Центру је, како је и најављено, уведена још једна смена медицинског особља, па су сада присутни од 8:00 до 23:00 часа. Лекарка наводи да је уочено смањење телесних ваши, да шуге и даље има, као и да се у Центру догодио један случај варичела, те да је овај мигрант – пацијент 3 недеље био изолован у за то намењеној просторији.

Непосредно по пријему у Центар, а пре смештаја у спаваонице, обавља се лекарски преглед, током којег се мигранти скидају и утврђује пре свега присуство заразних болести. Од миграната се истовремено прикупљају информације о евентуалним хроничним болестима. Након тога се купају и по потреби медицински третирају.

Прегледи се према наводима лекарке увек обављају без присуства немедицинског особља. Уколико неки мигрант не говори енглески језик, током узимања података

неопходних за лечење је присутан неко из групе са којом тај мигрант путује који би могао посредовао у комуникацији.

Лекове и услуге медицинског особља и даље обезбеђују хуманитарне организације. Ове организације имају уговор са апотеком у Обреновцу, чиме је олакшано снабдевање лековима. Специјалистички прегледи се по потреби обављају у Дому здравља у Обреновцу или у другим здравственим установама. Међутим, неки од миграната су тиму НПМ изнели незадовољство терапијом коју примају.

Медицинско особље наводи да се догађало да у Центар буду примљени мигранти са повредама које су задобили током боравка у неформалним местима. Дешава се и да се уоче повреде за које мигранти наводе да су их задобили од полицијских службеника суседних земаља (Хрватске, Мађарске и Румуније), при покушају да наставе пут. Ради се углавном о модрицама. Повреде се третирају у амбуланти и по потреби се мигранти упућују на специјалистичке прегледе. Такође, мигранти задобијају повреде и приликом међусобних сукоба у Центру. О повредама које су мигранти задобили у Центру медицинско особље обавештава Комесаријат и полицију.

4. РАЊИВЕ КАТЕГОРИЈЕ МИГРАНАТА

У Центру тренутно нема миграната који се отежано крећу па да им је због тога потребно прилагодити просторије за смештај. Према службеним наводима, по одобрењу Војске Србије за даље проширење и адаптацију Центра ће се посебно наменити и овакве просторије, с обзиром на препоруку НПМ. У Центру се тренутно налази један мигрант који је глувонем и са ким се комуникација обавља преко чланова групе са којом путује.

Службеници немају сазнања да је од оснивања Центра овде боравила ЛГБТ особа.

Малолетника је, као што је раније наведено, 246 и сви су дечаци без пратње. У Центру не постоји дечија соба. У плану је да се поред просторије за дневни боравак формира дечије село, у којем би се обављала едукација малолетника.

Просторије у којима бораве малолетници без пратње су, као и остале у Центру, у јако лошем стању и у објектима нема довољно тоалета. Према наводима службеника, планирано је реновирање овог објекта и обезбеђена су средства, али се чека одобрење Војске Србије.

Центар обилазе 4 радника Градског центра за социјални рад у Београду, у 2 смене по двоје. Две стручне раднице из Одељења Обреновац су одређене за старатеље малолетницима. Оне заједно са њима одлазе на лекарске прегледе. У тренутку посете, у Центру се налазио малолетник који је боловао од маларије и који је дуго био на болничком лечењу у Клиничком центру Србије. Поред њега, један малолетник болује од астме.

Обављени су разговори са двојицом малолетника из Авганистана, којима су крајње дестинације Италија и Француска. Навели су да на територији Србије нису злостављани, малтретирани ни мучени како од стране представника државних органа тако ни и од стране других лица. Указали су да су били малтретирани у Бугарској, одакле су обојица ушли у Србију. Један је боловао од маларије, недавно је отпуштен из Клинике за тропске болести Клиничког центра Србије, током лечења није доживео непријатности и здравствено стање му је тренутно добро.